

Załącznik nr 1

1. Czynniki ryzyka krzywdzenia małoletniego:

- Za czynniki ryzyka rozumie się takie wskaźniki (sytuacje, wydarzenia, cechy podmiotowe małoletniego, innych osób lub środowiska oraz inne zjawiska), które identyfikuje się jako zwiększające ryzyko małoletniego.
- Choć małoletni nigdy nie jest winny doznawanej krzywdy, uznaje się, że niektóre jego cechy, związane na przykład ze stanem zdrowia, poziomem rozwoju, funkcjonowaniem czy pozycją w rodzinie, mogą narażać na doświadczanie krzywdzenia w relacji z innymi (rodziną, rówieśnikami, innymi dorosłymi) lub zwiększać ryzyko doznania takiej krzywdy.
- Wiele z czynników ryzyka krzywdzenia związanych jest z osobami najbliższymi. Przy identyfikacji ryzyka warto się powstrzymać od oceny ryzyka warto się powstrzymać od oceny moralnej i przypisywania odpowiedzialności rodzicom. Zdecydowana większość dorosłych, którzy mają pod opieką swoje dzieci, jest świadoma problemów i robi, co w ich mocy, by ochronić dzieci przed ich skutkami.
- Czynniki ryzyka występujące w sytuacji małoletniego powinny wskazywać nam, że warto zwrócić na niego szczególną i stałą uwagę. Warto monitorować w sposób stały jego funkcjonowanie pod kątem jego dobrostanu i czy nie jest ono zakłócanie przez krzywdzenie.
- Wyodrębnić można co najmniej trzy ważne grupy czynników ryzyka, które mogą wskazywać na ryzyko pojawienia się krzywdzenia. Lista tych czynników nie jest pełna i nie wyczerpuje czynników ryzyka wszystkimi formami krzywdzenia.
- Przy opracowywaniu listy czynników ryzyka krzywdzenia, warto korzystać ze zweryfikowanych źródeł.

2. Czynniki związane z małym dzieckiem:

Czynniki ryzyka	Opis
<ul style="list-style-type: none">• przedwczesny poród• poród bez pomocy medycznej• niska waga urodzeniowa• poród z ciąży bliźniaczej lub mnogiej• krótkie przerwy pomiędzy kolejnymi porodami	<p>Początek życia małego dziecka, okoliczności jego narodzin, takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• przedwczesny poród• poród bez pomocy medycznej• niska waga urodzeniowa• narodziny z ciąży mnogiej• krótka przerwa pomiędzy kolejnymi porodami <p>mogą być czynnikami ryzyka krzywdzenia. Wszystkie te sytuacje stanowią ogromne obciążenie psychiczne i fizyczne dla rodziców i wpływają na dalszy rozwój dziecka.</p>
<ul style="list-style-type: none">• długotrwały płacz	<p>Nadmierna płaczliwość małego dziecka z kolei budzi bezradność, poczucie winy rodzica. Stany te mogą zamienić się w złość, bezsilność, a w konsekwencji wywołać agresję wobec małego dziecka czy jego odrzucenie.</p>
<ul style="list-style-type: none">• wiek małego dziecka	<p>Czynnikiem ryzyka krzywdzenia może być także określony wiek małego dziecka. W rozwoju małego dziecka występują tak zwane okresy krytyczne, w których jest większe prawdopodobieństwo pojawienia się pewnych rodzajów krzywdzenia. Najmłodsze małe dzieci (do 3 roku życia) są bardziej zależni od opiekunów i spędzają z nimi więcej czasu. Małe dzieci w tym wieku mają mniejszą zdolność dostosowania się do oczekiwań dorosłych, a także słabiej panują nad emocjami. To sprawia, że ryzyko</p>

	<p>doznawania przez nich krzywdy fizycznej i psychicznej jest większe. Badania wskazują także, że w okresie od osiągnięcia 8 roku życia przez cały czas dojrzewania małeletni jest bardziej narażony na ryzyko wykorzystywania seksualnego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • przewlekłe choroby • niepełnosprawność intelektualna • niepełnosprawność ruchowa 	<p>Okolicznością zwiększającą prawdopodobieństwo krzywdzenia jest niepełnosprawność intelektualna małeletniego, mocno powiązana z ryzykiem wystąpienia krzywdzenia fizycznego oraz wykorzystania seksualnego. Również przewlekłe choroby somatyczne oraz niepełnosprawność ruchowa skutkują dużą, a także trwałą zmianą życia dziecka powodując jego większą zależność od innych. Bez odpowiedniego wsparcia małeletni i jego rodzina są istotnie bardziej narażeni na wystąpienie trudnych sytuacji i frustracji. Mechanizmy te mogą prowadzić do krzywdzenia, mogącego przybrać formę jawnego odrzucenia małeletniego, biernego zaniedbywania lub nawet czynnych form przemocy, związanych z rozładowywaniem frustracji. W sytuacji niepełnosprawności lub choroby małeletniego może dojść również do przemocy psychicznej, która niekiedy wynika ze stawiania małeletniemu wymagań, jakim nie jest on w stanie sprostać.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • choroby psychiczne 	<p>Kolejnym czynnikiem ryzyka są choroby psychiczne małeletniego. Wystąpienie u małeletniego zaburzeń psychicznych wiąże się z wysokim poziomem stresu i lęku w rodzinie. Łatwo wtedy o eskalację trudnych zachowań pozostałych domowników, na przykład agresji i przemocy – zarówno fizycznej, jak i słownej.</p>

3. Czynniki rodzinne, czyli cechy charakteryzujące funkcjonowanie rodziny oraz cechy poszczególnych jej członków

Czynniki ryzyka	Opis
<ul style="list-style-type: none"> • nieobecność rodziców 	<p>Ryzyko wystąpienia krzywdzenia małoletniego wiąże się z jego opuszczeniem przez jedno lub oboje rodziców. Nieobecność rodziców – fizyczna lub psychiczna – jest czynnikiem ryzyka krzywdzenia małoletnich, bez względu na ich wiek. Czynnikiem ten zwiększa prawdopodobieństwo zaniedbania fizycznego i emocjonalnego. Konsekwencją tego jest szukanie przez małoletnich bliskości i akceptacji u osób obcych, które także mogą być potencjalnymi sprawcami krzywdzenia.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • autorytarny styl rodzicielstwa • doświadczenie przez rodzica przemocy w dzieciństwie • kondycja psychiczna rodziców 	<p>Prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy wobec małoletniego związane jest także z tak zwanym autorytarnym stylem rodzicielstwa, który wynika między innymi z historii życia rodzica, cech jego osobowości oraz kondycji psychicznej. Doświadczenie przez rodzica przemocy w dzieciństwie lub bycie jego świadkiem oraz brak odczuwania bliskości z własnymi rodzicami znacząco zwiększają prawdopodobieństwo powielania podobnych zachowań wobec małoletnich i wejście w rolę sprawcy.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • uzależnienia 	<p>Uzależnienia i inne zaburzenia psychiczne</p>

<ul style="list-style-type: none"> • inne zaburzenia psychiczne rodzica • konflikty • kryzysy 	<p>rodzica są przyczyną większego ryzyka doświadczenia przez małych krzywdzenia. Agresji lub innym formom krzywdzenia w rodzinie sprzyjają też konflikty i kryzysy.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • samotne rodzicielstwo • obecność niespokrewnionych osób dorosłych w rodzinie 	<p>Do czynników ryzyka krzywdzenia zaliczane jest także samotne rodzicielstwo, będące dla wielu osób sporym wyzwaniem. Ograniczona ilość czasu, który rodzic może poświęcić małemu, jest przyczyną trudności w budowaniu bliskiej relacji z małym. Dodatkowo, niestabilna sytuacja rodzinna: brak wsparcia, obecność niespokrewnionych z małym osób mogą powodować ryzyko wystąpienia odrzucenia i agresji lub nieprawidłowych relacji.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • rodzina zastępcza • rodzina adopcyjna 	<p>Istotnym czynnikiem ryzyka jest obecność małego w nieprzygotowanej wychowawczo i merytorycznie rodzinie zastępczej czy adopcyjnej. Rodzice przyjmujący pod swoją opiekę bywają niegotowi do tego, aby radzić sobie z bardzo trudnymi emocjami skrzywdzonego wcześniej małego. Odrzucenie, skrajna przemoc, których mały mógł doświadczyć, wpływają na jego zachowanie oraz funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Porzuceni mały postrzegają siebie jako niegodnych miłości, mało ważnych i zasługujących na karę. Swoim zachowaniem często prowokują do odrzucenia czy ukarania, by utwierdzić się w przekonaniach. Kary reaktywują</p>

	wcześniejsze traумы małodetniego i dezorganizują jego zachowanie, względem którego rodzice są bezradni.
--	---

4. Czynniki związane ze środowiskiem społecznym:

Czynniki ryzyka	Opis
<ul style="list-style-type: none"> izolacja społeczna 	Do tej grupy zalicza się głównie izolację społeczną, rozumianą jako ubogie kontakty małodetniego i jego rodziny z innymi osobami lub grupami oraz zamknięcie na relacje pozarodzinne. Sytuacja taka może sprzyjać rozwojowi przemocy, a także większej kontroli sprawcy nad swoimi ofiarami oraz ograniczać szanse na jej ujawnienie i udzielenie pomocy.
<ul style="list-style-type: none"> ubóstwo w najbliższym otoczeniu rodziny 	Ryzyko wystąpienia krzywdzenia małodetnich niosą też: ograniczenie możliwości zaspokajania potrzeb materialnych i zdrowotnych, złe warunki mieszkaniowe czy skrajne ubóstwo. Takim sytuacjom często towarzyszy stres rodziców, którzy muszą zapewnić przetrwanie sobie i małodetniemu.
<ul style="list-style-type: none"> przemoc i patologia 	Czynnikiem ryzyka krzywdzenia małodetniego są także przemoc i patologia społeczna występujące w najbliższym środowisku zamieszkania.

